

Programa d'Educació CívicoTributària

El propòsit d'aquesta presentació és explicar a adolescents, amb edats compreses entre els 13 i 16 anys, el sentit i la finalitat dels impostos. La presentació té un objectiu didàctic i, tot i que el seu contingut tècnic és correcte, s'ha pretès que no sigui excessivament detallista. Per això, es parla en general d'impostos i no es distingeix entre els diferents tipus de tributs. Així mateix, quan es tracten les pensions, s'indica genèricament que aquestes es financen mitjançant les aportacions de treballadors i empresaris i mitjançant els impostos. El professor adaptarà la presentació a les peculiaritats del grup concret i al temps previst.

L'individu

Els éssers humans tenim moltes necessitats per poder viure.

Podríem viure sense menjar, sense roba que ens abrigui, sense una casa on aixoplugar-nos, etc?

El menjar, la roba i l'habitatge han estat i són des de sempre les necessitats més elementals de cada persona. Però la nostra vida no solament gira al voltant de la satisfacció de les necessitats més bàsiques i elementals. Els éssers humans vivim en grup perquè, per viure en unes condicions més bones, és més sensat i eficient associar-se.

Viure en comunitat amb altres éssers humans proporciona molts avantatges. El qui viu en grup es beneficia del que aporten els altres, però ell també ha d'aportar la seva part a la resta del grup. Per això, ja en els grups humans més primitius existia una certa especialització de funcions i de tasques (per exemple, els caçadors, els agricultors, els terrissaires, els curanderos, etc.), on uns posaven a disposició dels altres el que feien més bé i, a canvi, es beneficiaven dels béns i serveis que els altres posaven a disposició de tots.

Resulta que amb aquesta associació es milloren molt les condicions de vida i, així, apareixen nous desitjos i noves necessitats cada vegada més sofisticats. Per satisfer-los, apareixen noves funcions i noves tasques. Amb el pas del temps, arriba un moment en què el mer intercanvi de béns i serveis dins del mateix grup ja no serveix per satisfer les necessitats dels humans, i així apareixen els diners i el comerç. També apareix la indústria i es desenvolupa el sistema de transports i comunicacions. A més, els contactes entre les diverses associacions i grups humans s'amplien. La vida es fa més rica, però també més complexa. Paral·lelament, les formes d'organització social també es fan més complexes.

El més normal, des de fa molt temps, és que una sola persona pertanyi a diversos grups socials. Alhora, les persones tenen més responsabilitats, tantes com grups als quals pertanyen. Independentment de les associacions o grups als quals cadascú voluntàriament vulgui adherir-se, el fet habitual és que un pertanyi a una família; que alhora sigui membre d'un municipi, que està en una província i en una comunitat autònoma, que sigui ciutadà d'un Estat i que sigui també ciutadà de la Unió Europea.

Necessitats individuals

Des de fa molt temps, els humans venem per diners el producte del nostre treball i amb aquests diners comprem el que necessitem. Així és com satisfem les nostres necessitats individuals més bàsiques.

Necessitats col·lectives

Normalment, una persona jove que no treballa és atesa per la seva família en les seves necessitats individuals més bàsiques. La família és una comunitat de persones de diferents generacions. Unes persones s'ocupen d'atendre les necessitats dels altres. Per això, hi ha una solidaritat entre les diferents generacions d'una mateixa família (avis, pares, fills, néts, etc.). A més, en societats tan complexes com la nostra, la família sola no ho pot fer tot. Necessita l'ajuda i el complement d'altres institucions.

Existeixen, a més, altres necessitats que són de tots. Són necessitats públiques, col·lectives, la satisfacció de les quals exigeix l'esforç col·lectiu, ja que cada persona o cada família per separat no tindria capacitat ni prou recursos per finançar-les. Per exemple: tenir els carrers ben pavimentats; fer una xarxa d'aigua potable i de clavegueram; disposar d'energia elèctrica i de telèfons; tenir un bon servei de bombers; construir carreteres, vies de tren i aeroports per anar d'un lloc a un altre; disposar d'una xarxa d'ambulatoris i hospitals amb metges i metgesses, infermers i infermeres, que ens atenguin quan estem malalts; disposar d'una xarxa de centres educatius amb uns professors qualificats perquè tots puguem estudiar; saber que tenim un servei per a la defensa de les nostres cases i de les nostres propietats per si ens ataca algú, etc. Totes aquestes qüestions han de ser abordades entre tots. L'adequada satisfacció de les necessitats col·lectives, mitjançant uns béns i serveis públics bàsics, permet una vida civilitzada, digna i justa en les societats actuals.

Necessitats col·lectives

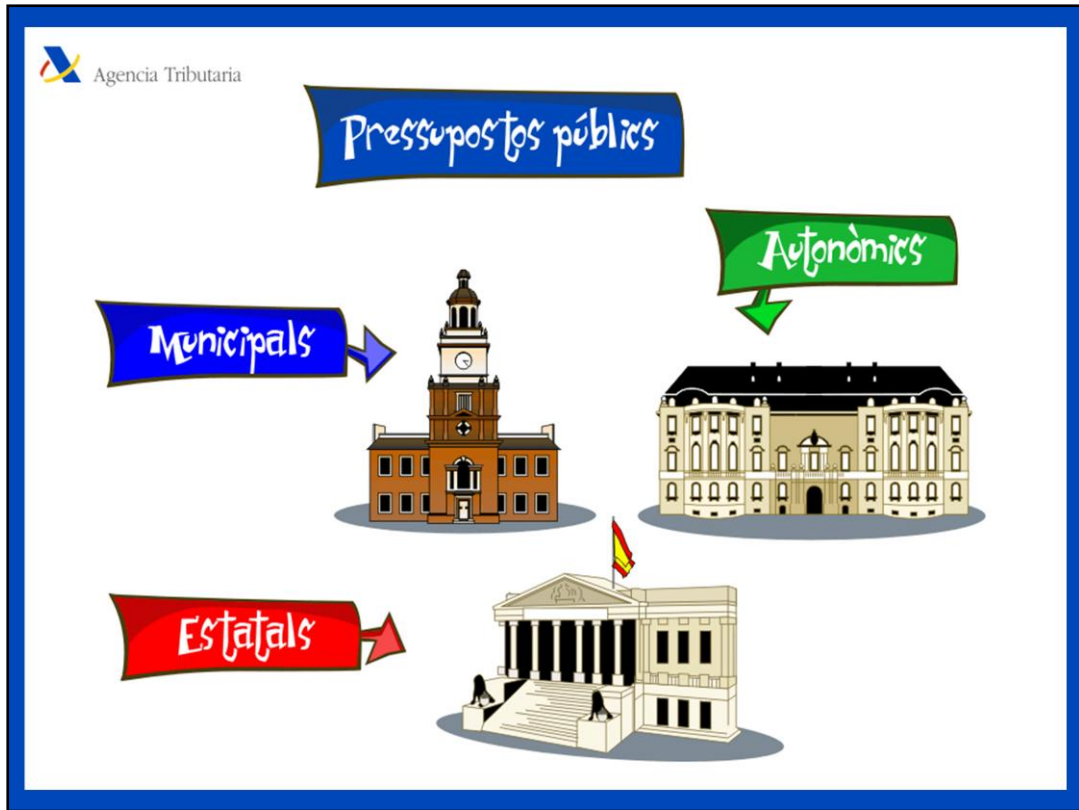

Per satisfer aquestes necessitats col·lectives, existeixen les administracions públiques, com la Unió Europea, l'Estat, les comunitats autònomes, les diputacions provincials, els ajuntaments i d'altres, que s'encarreguen de planificar les despeses dels serveis públics que es presten i de què gaudeixen els ciutadans. Però per poder pagar aquestes despeses, les administracions públiques han d'obtenir uns ingressos o recursos, que provenen dels ciutadans. Per això, elaboren uns pressupostos. És a dir, que vistes les necessitats que hi ha i quant costa satisfer-les comproven de quants diners disposen per pagar-les.

Pressupostos individuals

Les administracions públiques preparen pressupostos igual que ho fa cadascun de nosaltres per saber quant podem gastar en funció dels diners que tenim i de la mateixa manera que fa la nostra família i es fa en la nostra comunitat de veïns.

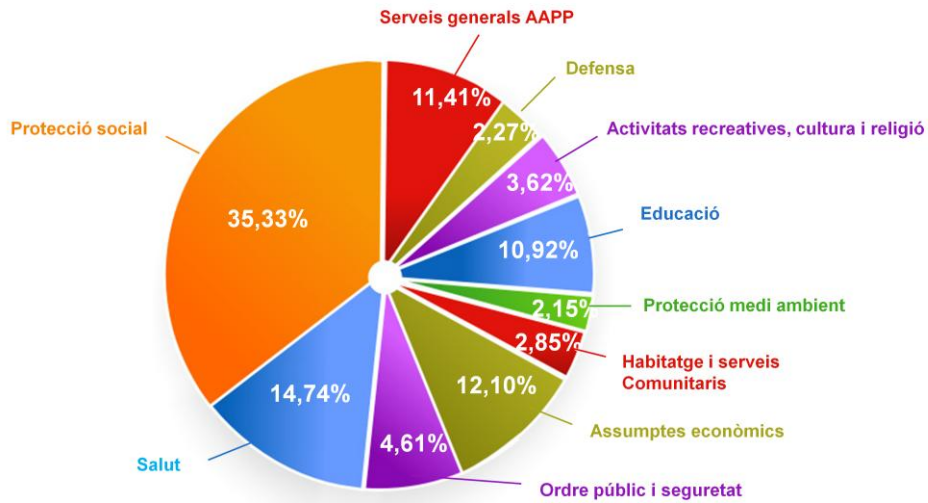

Els pressupostos que elaboren les administracions públiques són els pressupostos públics. Els pressupostos públics consten de dos tipus de partides, una de despeses públiques i una altra d'ingressos públics. La major part dels ingressos públics procedeix dels impostos que paguen els ciutadans, d'acord amb les lleis tributàries vigents.

A Espanya, els representants triats pels ciutadans aproven cada any al Parlament o a les Corts Generals uns comptes anomenats pressupostos generals de l'Estat, que tenen rang de llei. Aquesta llei és molt important perquè autoritza el Govern a aconseguir o a recaptar determinats ingressos i a fer determinades despeses i, d'aquesta manera, poder satisfer les necessitats col·lectives durant tot l'any següent a la seva aprovació. Les altres administracions públiques també elaboren els seus pressupostos; és a dir, fan els seus comptes d'ingressos i despeses i amb el que recapten es fixen uns objectius per satisfer determinades necessitats de les persones que viuen en l'àmbit de la seva competència.

Per això, l'ajuntament, la comunitat autònoma i l'Estat recapten uns impostos i distribueixen els diners que recapten en una sèrie de partides de despesa pública.

Despesa pública a Espanya

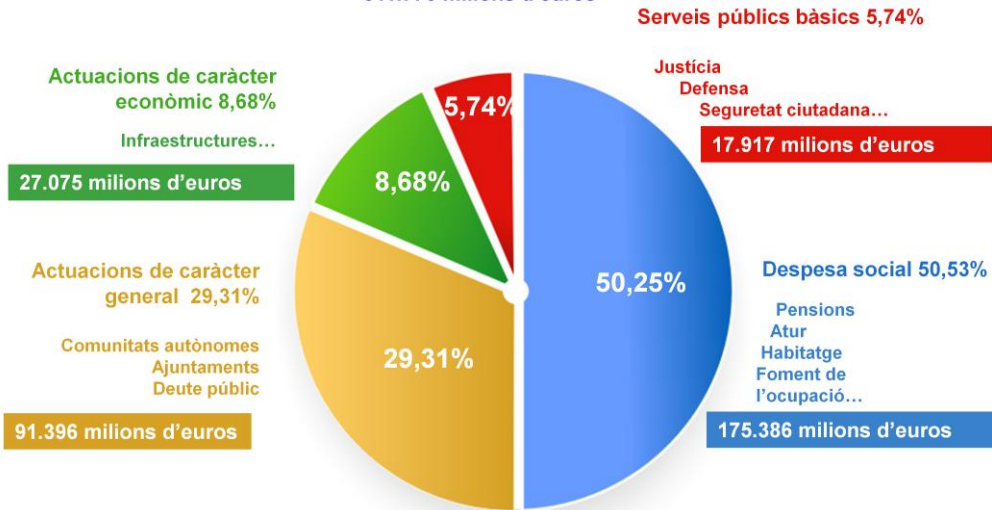
* Últimes dades consolidades publicades 2009

Font: Intervenció General de l'Administració de l'Estat (Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques)

Les partides de despesa pública més importants són: la sanitat (centres de salut, ambulatoris, hospitals), l'educació (col·legis, instituts, universitats), les pensions (per a les persones més grans que ja no treballen), les obres públiques (carreteres, ports, aeroports, canalitzacions d'aigua i desguàs, xarxa elèctrica, telefònica), justícia i seguretat (jutges, policies).

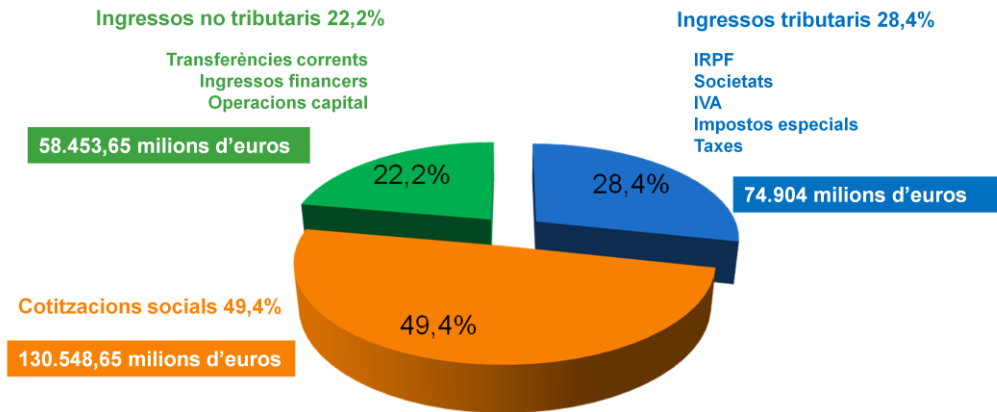
Despeses públiques de l'Estat. Any 2012

311.776 milions d'euros

Pressupostos generals de l'Estat 2012

Ingressos públics per a l'any 2012

Font: Informe Economico Financer 2012 (Ministeri d'Hisenda i Administracions Públiques)

Els impostos formen un sistema, que s'anomena sistema tributari, on per llei es determina quins impostos recapta cadascuna d'aquestes administracions i com es redistribueix entre elles el total dels diners recaptats de tots els ciutadans, segons les necessitats que atén cada institució, d'acord amb el que determina la llei.

Com heu vist, fer un pressupost és una qüestió molt important. Cal saber quines necessitats es tenen, quant costen i de quants diners es disposa per pagar-les. Per exemple:

Segurament molts de vosaltres viviu en un pis d'un edifici. Aquest edifici té zones comunes, teulades, canonades d'aigua i desguàs, ascensors, etc.

Sabeu que una casa no solament és comprar-la sinó que també cal mantenir-la? Sabeu que els veïns han de pagar una quota per pagar les despeses comunes més necessàries (aigua, llum, ascensor, pintura del vestíbul i de les escales...)? Creieu que tots els veïns han de pagar les goteres de la teulada i l'ascensor (encara que visquin en el primer), la llum, la pintura de les escales i el vestíbul? Sabeu com es decideixen les despeses i les obres? Sabeu que hi ha veïns que no paguen els rebuts de la comunitat, és a dir, les despeses comunes, no perquè no tinguin diners, sinó perquè no volen?

També hi ha prestacions que no tenen cap retribució i que provoquen molèsties, prenen temps, etc., com per exemple, presidir la comunitat de veïns.

Creieu que algú pot negar-se a assumir aquesta responsabilitat?

Ensenyament públic

2011-2012

Més d'**1.174.906** alumnes d'ESO en centres públics i més de **608.950** en centres concertats.

Més de **496.407** professors de centres públics.

Un lloc escolar d'ESO costa anualment més de **6.508 euros**.

Font: Ministeri d'Educació, Política Social i Esport

Ara parlarem dels col·legis i dels instituts:

Us agradaria tenir un ordinador per a cadascun a la classe? Us heu preguntat mai quant costa això? Quant val un ordinador? Quants sou a classe? Doncs multipliqueu.

D'on creieu que surten aquests diners? Si es trenquen els pupitres, si cal pintar el col·legi, etc., d'on han de sortir els diners?

I per a les altres classes? Multipliqueu el nombre d'alumnes per classe i pel que costa un ordinador. ¿I per a tots els col·legis de la vostra ciutat? Multipliqueu i veureu. Us heu parat a pensar en el que costa tot això?

Sanitat pública

2011

Gairebé **226.424** metges i
més de **268.309** diplomats
en infermeria

Més de **338** hospitals públics
amb més de **107.816** llits

Més del **88%** de la població
utilitza exclusivament la
sanitat pública

Font: Institut Nacional d'Estadística

Passem a una altra qüestió:

Algun de vosaltres ha estat malalt últimament? O bé algú de la vostra família? Imagineu el que s'hauria d'haver pagat si a Espanya no hi hagués atenció sanitària gratuïta.

Sabeu que no es paga tot el preu de les medecines sinó solament un percentatge?

Algú s'ha fixat en les pel·lícules en què, quan una persona d'un altre país es posa malalta, la seva família ha de vendre la casa, etc. perquè allà no tenen aquesta cobertura sanitària?

Sabeu que vosaltres no tindreu moltes malalties que tenen nois d'altres països (còlera, verola, pòlio...) perquè aquí tots els nens són vacunats?

Biblioteques públiques

2011

Més de **5.442**
biblioteques públiques a
Espanya

Més de **1.000** museus
públics

Més de **53** milions de
préstecs domiciliaris de
llibres, revistes, CD,
DVD, etc.

Font: Institut Nacional d'Estadística

Sabeu que a les biblioteques tots els ciutadans podem consultar i/o llegir llibres, revistes, navegar per Internet, llegir la premsa, demanar prestats CD, DVD..., és a dir, accedir a la cultura, a l'actualitat, al lleure... sense haver de gastar diners?

Infraestructures

Quasi **25.633** km de carreteres de l'Estat.

Més de **590 milions** de viatgers i gairebé **21 milions** de tones de mercaderies per ferrocarril.

Font: Ministeri de Foment, Institut Nacional d'Estadística

Sabeu quants quilòmetres de carretera de l'Estat hi ha a Espanya? Totes aquestes carreteres cal cuidar-les, mantenir-les i reparar-les. Si no es fes així, el vostre cotxe hauria d'anar a pas de tortuga a causa del mal estat de les carreteres.

Sabeu quantes persones i mercaderies viatgen a l'any en ferrocarril a Espanya?

Us imagineu anant en carros perquè els cotxes i els trens no poguessin circular perquè faltin algunes infraestructures?

Sabeu que la modernització de les carreteres a Espanya ha estat possible gràcies als diners que les administracions públiques han invertit per construir-les i a les ajudes que la Unió Europea ha ofert al nostre país?

Pensions públiques

2011

Aproximadament el **17%** de la població té més de 65 anys.

Més de **8,8** milions pensionistes de la Seguretat Social, incloent-hi les pensions contributives i les no contributives.

Font: Institut Nacional d'Estadística

Una altra qüestió: Segurament molts de vosaltres teniu avis. Qui té avis? Treballen els vostres avis? Algun d'ells cobra una pensió?

Imagineu per un moment que no tinguéssim bombers, policies, guàrdies civils, jutges, etc. Com creieu que seria la vida? Creieu que els diners que paguem amb els impostos són uns diners ben gastats per tenir aquesta seguretat? Per tant, perquè es puguin materialitzar els diferents béns i serveis públics que acabem de veure (educació, sanitat, pensions, carreteres, servei de bombers, policia, etc.), tots hauríem de pagar els impostos, perquè qui no ho fa deixa d'ingressar uns diners al fons públic comú, al fons de tots i perjudica els altres.

És possible que algun de vosaltres es cregui que, com que és jove, no té res a veure amb el pressupost públic ni amb els impostos.

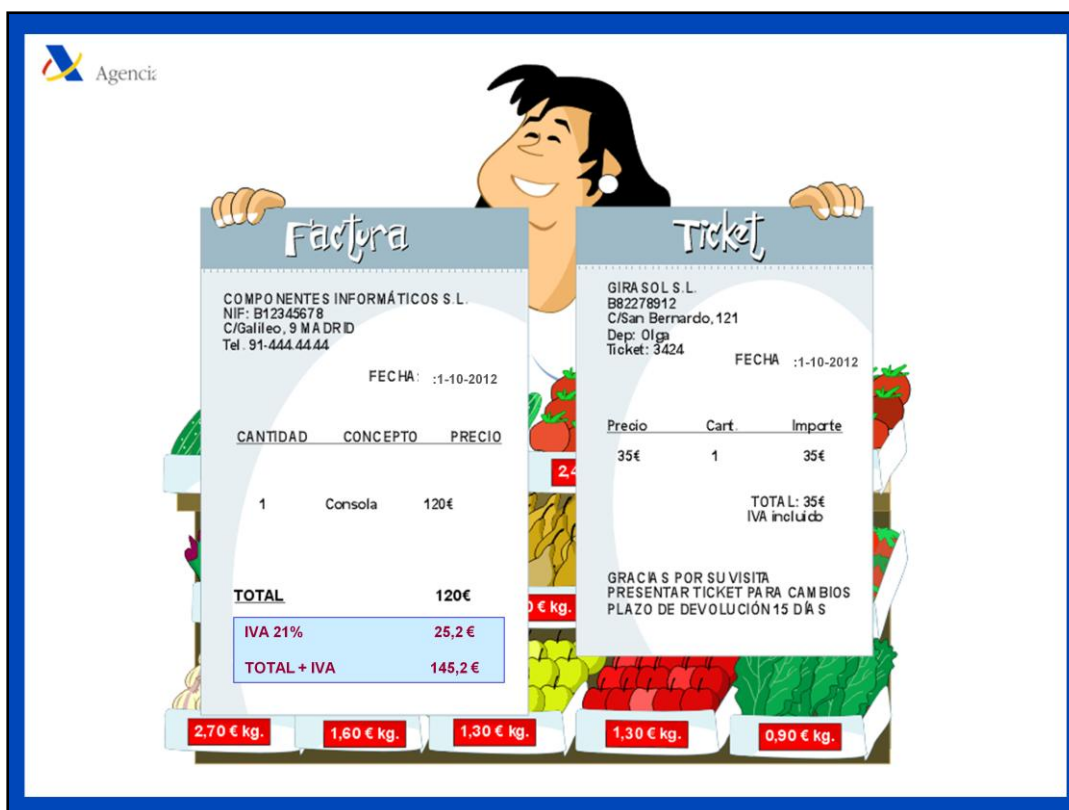
Doncs ja heu vist que sí, que teniu molt a veure amb el pressupost públic, sobretot pel que fa a les despeses públiques. Però no cregueu que amb això s'hagi acabat tot. Perquè, encara que no us ho sembli, vosaltres també esteu pagant impostos. És a dir, que vosaltres, encara que no estigueu treballant i guanyant un sou, també sou contribuents. I és que hi ha diverses classes d'impostos.

Impostos indirectes

Per exemple, algun de vosaltres sap que cada vegada que us compreu una bossa de patates, un brioi, uns pantalons, unes sabatilles o un CD, cada vegada que aneu al cinema, que pugueu a un tren o a un autobús, recarregueu una targeta de telèfon mòbil esteu pagant impostos? Com s'anomena aquesta classe d'impostos?

Són els impostos sobre el consum. El més conegut és l'IVA (impost sobre el valor afegit), segurament us sonarà. Aquest és un impost que es paga cada vegada que es compra alguna cosa (ja sigui un bé o un servei).

El que passa és que un no se n'assabenta perquè normalment és a dins del preu. Si us hi fixeu, hi ha molts tiquets que desglossen l'import de l'IVA i en d'altres està inclòs en el preu (en el tiquet hi diu IVA inclòs). Això és perquè el qui compra alguna cosa s'assabenta que l'està pagant i que el qui ven ha ingressat en l'Agència Tributària l'IVA perquè no ho hagi de fer el comprador.

Els empresaris i els professionals han de cobrar l'IVA als seus clients per ingressar-lo després en l'Agència Tributària. Però, qui paga l'IVA són les persones que consumeixen els béns o serveis adquirits als empresaris o professionals. Hi ha productes i serveis pels quals no cal pagar IVA (per exemple, els serveis sanitaris). Hi ha altres productes i serveis pels quals es paga menys IVA (per exemple, el pa, els llibres). L'IVA és un impost indirecte.

L'IVA, encara que no us ho sembli, s'aplicava des de fa molt de temps i s'hi solien gravar totes les compres i vendes de béns que es feien en les fires i mercats de les ciutats i pobles. Es denominava "alcabala". Des de sempre, l'IVA ha estat un impost amb una gran potència recaptadora. Per això, avui dia les comunitats autònomes participen en un 35% en la recaptació d'aquest impost.

A més de l'IVA hi ha altres impostos, com els que graven determinats productes com ara l'alcohol, el tabac, la cervesa, la gasolina, etc.

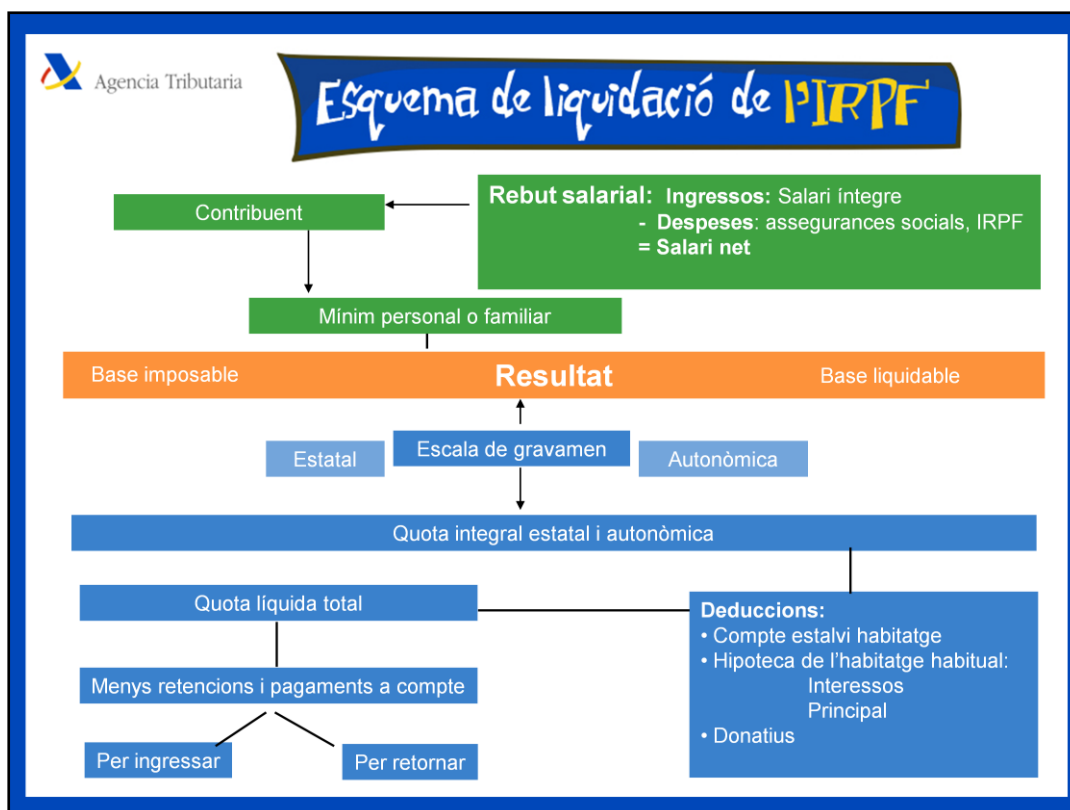
Impostos directes

L'impost sobre la renda (IRPF) és un impost que paguen les persones segons els diners que guanyen. Així, el qui en guanya més, paga més i el qui en guanya menys, paga menys, i fins i tot les persones que tenen solament el just per poder viure, no paguen res. Aquesta és la diferència més important amb l'IVA, de què parlàvem abans, ja que en l'IVA, tots paguem el mateix quan comprem alguna cosa.

En la declaració de l'IRPF, que es coneix com a declaració de la renda, cal incloure-hi el sou que es guanya o els beneficis que s'obtenen si un és el seu propi cap (per exemple, un electricista, un lampista, una advocada, etc). També s'hi han d'incloure els interessos dels comptes bancaris que s'obtenen, els lloguers que es cobren si es té un pis arrendat, el guany que s'ha obtingut si s'ha venut una casa, etc.

En conclusió, s'hi han d'incloure tots els ingressos que s'han tingut durant l'any anterior. Així, les declaracions de la renda que es presenten entre el 2 de maig i el 30 de juny es refereixen al que un ha guanyat durant l'any passat.

En la declaració de la renda, com dèiem, s'inclou tota la renda obtinguda durant l'any.

Aquesta renda serà neta, és a dir, de cada rendiment que la compon s'hauran restat prèviament les despeses deduïbles que estableixi la normativa. D'aquesta renda es resten també altres quantitats, denominades "reduccions".

Aquestes quantitats vénen donades per certes despeses que tenen les persones i que el legislador considera que han de fomentar-se i protegir-se per atendre a situacions de dependència i envelliment (aportacions a plans de pensions, a sistemes de previsió social constituïdes a favor de discapacitats, pensions compensatòries en cas de divorciats, quotes per afiliació a sindicats i partits polítics,...).

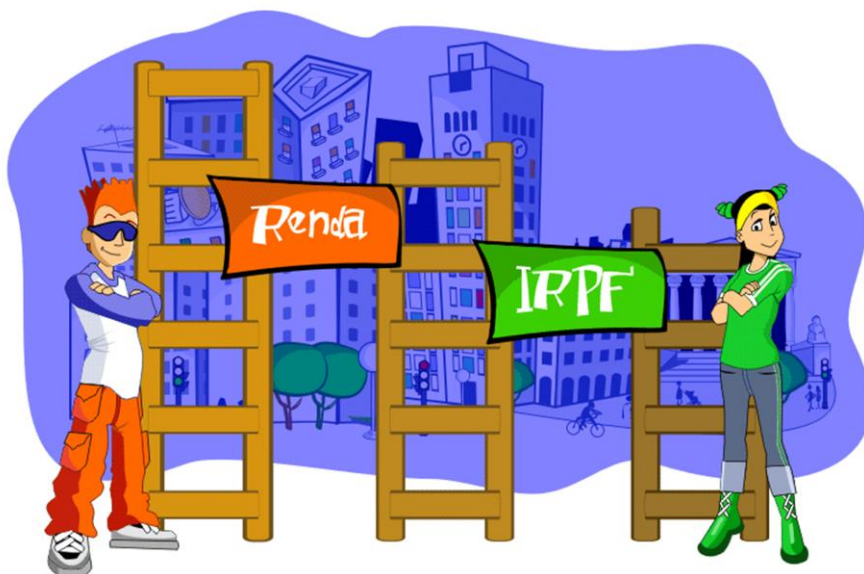
En l'impost sobre la renda, cada persona paga en raó de la renda que ha percebut, és a dir, és un impost progressiu.

Per garantir la progressivitat s'estableix una escala amb uns trams i tipus que s'aplicaran a la renda obtinguda pel contribuent.

Ja hem vist que a aquesta renda se li resten les reduccions; també hi ha altres quantitats que per destinar-se a satisfer les necessitats bàsiques personals i familiars del contribuent, no se sotmeten a tributació per aquest impost. Per a la determinació d'aquesta quantitat, "mínim personal i familiar", es tindran en compte situacions com l'edat del contribuent (si és major de 65 o 75 anys), el nombre de fills que convisin amb ell o situacions de discapacitat.

Doncs bé, a cada tram de renda se li apliquen els tipus de l'escala de l'impost, però només tributarà la de renda que excedeixi del mínim personal i familiar.

Progressivitat

Així doncs, l'impost sobre la renda és un impost que intenta ser molt just. D'una banda, el qui guanya més, paga més impost sobre la renda i, a més, paga més en proporció, de manera que es pugui compensar la part dels qui paguen poc perquè guanyen poc (d'això se'n diu progressivitat de l'impost). D'altra banda, independentment del que s'hagi pagat, tots tenim el mateix dret a gaudir de les carreteres, els parcs, els hospitals, els col·legis i els altres béns i serveis públics.

Els impostos els paguen tots els ciutadans. Això és justícia. Però com que no tots els ciutadans guanyen els mateixos diners, tots no paguen la mateixa quantitat en concepte d'impostos. Paguen més els qui més diners tenen. Això és solidaritat.

Després, amb aquests diners, les administracions públiques posen a disposició de tothom els béns i serveis públics i les prestacions socials que, lògicament, són més necessàries per als qui tenen menys recursos. Aquesta és la funció distributiva que tenen els impostos. Permetre que, amb els diners aportats de manera solidària, tots els ciutadans puguin accedir a les coses més bàsiques per viure d'una manera digna i civilitzada.

És el mateix que passa en una família. Uns guanyen més diners i altres, menys; fins i tot n'hi ha que no guanyen diners. Però no importa. Es fa un fons comú solidari perquè tots els membres de la família tinguin el que necessiten. El mateix passa en les administracions públiques (ajuntament, diputació provincial, comunitat autònoma, Estat). Els ciutadans paguen els seus impostos, i després hi ha uns procediments perquè els diners recaptats financin les necessitats dels qui viuen en els diferents llocs (per exemple, el Fons de Compensació Interterritorial).

I també passa el mateix al món. Per exemple, Espanya pertany a una entitat supranacional que és la Unió Europea. Així, Espanya també aporta la quantitat que li correspon, juntament amb França, Itàlia, Alemanya, etc. perquè tots els països europeus puguem cobrir una sèrie de necessitats comunes amb les aportacions solidàries de tots. I com que ni Espanya ni la Unió Europea estan soles al món, també aporten solidàriament unes quantitats als organismes internacionals (Nacions Unides, per exemple) per ajudar els països que tenen problemes.

El que és públic és de tots

Per això, el qui no respecta els béns i serveis públics, el qui els espatlla o els utilitza malament es perjudica a ell mateix i als altres. Perquè això no és gratis. Està pagat amb diners de tots. I si s'espatlla, caldrà esperar a recaptar més diners per reposar-ho. Mentrestant, tots ens quedem sense el que ha espatllat un egoista i insolidari.

Entre tots

També el qui no paga els impostos que li corresponen es perjudica a ell mateix i als altres. Perquè el que ell no ha posat són uns diners que es resten del que es necessita per pagar els béns i serveis necessaris per a tots. Aquestes són conductes que cal castigar i corregir, perquè són il·legals, egoistes i insolidàries.

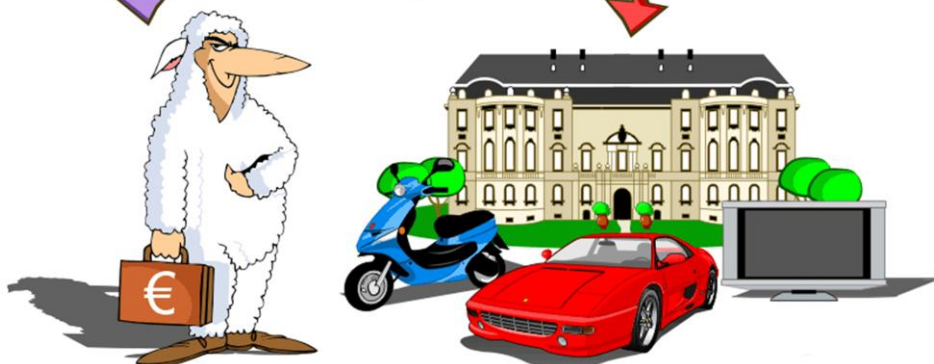
El qui no paga els seus impostos és com el qui s'apunta a un grup per fer un treball en equip i no fa la seva part. Naturalment, algun del grup ha de treballar el doble perquè, al final, a tots els posin la mateixa nota.

Doncs amb els impostos passa el mateix. Perquè unes persones no paguin el que una altra va deixar de pagar, l'Agència Tributària ha de descobrir el que no paga, fer que pagui el que va evadir i, per tant, fer que rectifiqui la seva conducta, i fins i tot posar-li una multa, perquè no ho torni a repetir.

Contra el fraude fiscal. Ens perjudica a tots

Defraudador

Sancions, embargaments

A la persona que no paga al fons comú el que li correspon per pagar els serveis públics es diu que comet “fraude fiscal”. Si totes les persones paguéssim el que ens correspon, hi hauria molts diners per viure tots més bé.

A més, solament el qui paga pot protestar quan consideri que els diners de tots caldria utilitzar-los més per a algunes despeses que per a altres.

Quan se sap que una persona no paga el que deu (“el defraudador fiscal”), se l'obliga a pagar i se'l penalitza amb sancions i multes. Si no paga els impostos i les multes que deu, se li poden embargar els béns (la casa, el cotxe, la moto, el televisor, etc.) i els diners que s'obtenen de la renda dels seus béns s'utilitzen per cancel·lar els seus deutes d'impostos.

L'organisme responsable a l'Estat de recaptar els impostos és l'AGÈNCIA ESTATAL D'ADMINISTRACIÓ TRIBUTÀRIA (AEAT), més coneguda com l'Agència Tributària.

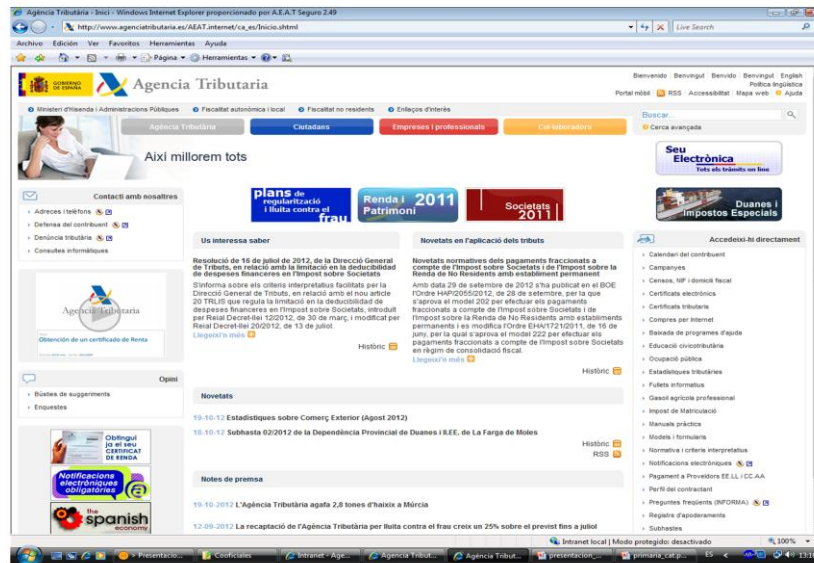
Cita prèvia per a la confecció de la *declaració de la renda*

Dues són les missions fonamentals que té encarregades:

- D'una banda, ajudar el contribuent a complir les seves obligacions tributàries.
- De l'altra, intentar evitar que la falta de solidaritat d'alguns suposi una càrrega més gran per a la resta, és a dir, lluitar contra el frau fiscal.

L'Agència Estatal d'Administració Tributària a Internet

En la pàgina web de l'Agència Tributària www.agenciatributaria.es s'hi pot trobar molta informació i també s'hi poden fer molts tràmits relacionats amb els impostos (es pot presentar la declaració de la renda, pagar impostos, etc.).

Programa d'Educació Civico-tributària

Esperem que ara tingueu més clar per a què serveix pagar impostos i **RECORDEU**:

“Tots tenim necessitats individuals, que satisfem cadascun amb els nostres diners, però a més en tenim d’altres de col·lectives, que un a un no podríem pagar. Per això, es fan aportacions a un fons comú. Aquestes aportacions es fan fonamentalment mitjançant el pagament d’impostos. Amb aquests impostos es cobreixen les despeses necessàries per establir i mantenir els serveis públics que necessitem i volem tenir per gaudir d’una millor qualitat de vida.”